

Nr 766

Av herrar **Sundman** och **Källstad**, *angående kulturrådets verksamhet m. m.*

(Lika lydande med motion nr 671 i Första kammaren)

De samhälleliga insatserna på kulturpolitikens område har under 1960-talet genomgått en relativt snabb upprustning. Det är glädjande att denna upprustning åstadkommits under så stor enighet mellan riksdagens partier. Viss kritik har dock framförts från folkpartiets och centerpartiets sida. Det har gällt takten i upprustningen, som bedömts som för långsam. Kritik har också riktats mot bristen på målsättning och på tydligare riktlinjer för kulturpolitikens framtida utformning. I flera motioner senare år har förslag lagts fram, att ett statligt utredningsarbete skulle startas för att dra upp långsiktiga riktlinjer för det fortsatta reformarbetet.

Vi finner det tillfredsställande att det från 1 januari i år nyinrättade kulturrådet fått till uppgift att bl. a. just utreda och lägga fram förslag om den långsiktiga inriktningen av den statliga kulturpolitiken.

Vi föreslår i det följande att vissa frågor inom det kulturpolitiska området prioriteras i det kommande utredningsarbetet.

Konstnärernas arbets- och levnadsvillkor

De statliga anslag som lämnas till de konstnärliga yrkesutövarna och den konstnärliga verksamheten betecknas regelmässigt som »stöd». Vi finner det angeläget att man fortsättningsvis gör distinktion mellan »stöd» och »ersättning».

Stipendier och konstnärsbelöningar är olika former av »stöd». De medel som utgår till författarna i samband med biblioteksutlåningen är en »ersättning» för utnyttjande av deras konstnärliga produkter, i princip av samma art som den ersättning som utgår till målare och skulptörer vid förvärv av deras verk till museer och byggnader och den lön som utgår till skådespelare och regissörer.

Ett accepterande av denna distinktion är av stor betydelse vid diskussioner kring biblioteksersättningen till författarna. Om man verkligen betraktar biblioteksersättningen som en ersättning, och inte ett stöd, är det lättare att förstå författarnas krav att ersättningens storlek skall avgöras genom förhandlingar och inte genom ensidiga riksdagsbeslut.

Distinktionen har mera vittgående och komplicerade konsekvenser än så. Det är t. ex. uppenbart att den verkligt väsentliga konsumtionen av bildkonstnärernas verk äger rum på utställningarna; enskilda personers eller institutioners inköp är av sekundär betydelse. Inom en mycket nära framtid blir det nödvändigt att finna

lämpliga former inte bara för stöd för utställningsverksamheten utan också för ersättning till konstnärerna för denna utställningsverksamhet.

Konstnärstipendierna

I årets statsverksproposition föreslår chefen för utbildningsdepartementet att anslaget till denna stödform skall ökas med 650 000 kr. till 3 824 000 kr.

För stipendier åt konstnärer inom måleri m. m. hade vederbörande stipendiemyndighet äskat nära 1,9 mkr. vilket i departementschefens förslag reducerats till 230 000 kr.

Det råder ingen tvekan om att behovet av stipendiestöd inom denna sektor är utomordentligt stort. Vi anser oss inte nu kunna föreslå en höjning av anslaget, men vi finner det synnerligen angeläget att en snabb utredning genomföres som redogör för bildkonstnärernas aktuella ekonomiska situation. Särskild vikt bör därvid läggas vid de yngre, ännu ej etablerade konstnärernas villkor. Utredningen bör genomföras så snabbt, att den kan utgöra underlag för beslut vid 1970 års riksdag.

Konstnärbelöningarna

Denna stödform instiftades år 1964. Belöningarna skulle dels fungera som en sorts pensionsförsäkring, dels utgöra en inkomstgaranti så att mottagaren med större lugn skulle kunna ägna sig åt sitt konstnärliga arbete.

Utformningen av belöningarna har kritiserats starkt och redan 1965 genomfördes vissa ändringar. Nu gällande regler innebär att utgående belöning, bestämd till 5 gånger ATP-försäkringens basbelopp, reduceras med innehavarens årsinkomst upp till ett basbelopp samt med 75 % av inkomsten därutöver. Reduktionsreglerna måste betecknas som icke tillfredsställande.

En granskning av de 110 konstnärer som fått mottaga belöningen fram till budgetåret 1967/68 visar att endast 8 är födda 1919 eller tidigare. Av dem som är 50 år eller äldre har endast 4 helt eller nästan helt kunnat nyttja belöningen. 61 av de 110 har inte tagit ut någonting. Omständigheterna gör att belöningarna kommer i första hand mycket väl etablerade konstnärer till del, konstnärer med god ekonomi.

År 1964 fastställdes antalet konstnärbelöningar till 25. Året därpå höjdes de till 100. 1966, 1967 och 1968 utökades antalet med 5 per år och de uppgår sålunda nu till 115. I årets statsverksproposition föreslås ingen höjning av antalet belöningar.

Trots att vi är skeptiska gentemot den tekniska utformningen av konstnärbelöningarna, uppfattar vi det som oroande att antalet belöningar inte ökats. Belöningarna kan inte få sin ursprungligen avsedda betydelse med mindre de utdelas i så stort antal att även konstnärliga yrkesutövare i åldersgruppen mellan 35 och 50 år på allvar kan komma i fråga som belöningsmottagare. Vi vill därför föreslå, att antalet konstnärbelöningar budgetåret 1969/70 ökas med 5 till 120, vilket innebär en ökning av förslagsanslaget med 35 000 kr. till 845 000 kr.

Ökad spridning av kulturutbudet

Kulturutbudet har under senare år fått delvis helt nya utgångspunkter genom den ökade statliga satsningen på Riksteatern, Rikskonserter och Riksutställningar.

Den väsentliga frågeställningen just nu är i vilken utsträckning landsorts- och glesbygdskommunerna har möjligheter att ta emot det vidgade kulturutbudet. Till stor del är detta en lokalfråga. Inrättande av »kulturhus» eller »kulturcentra» diskuteras på flera håll i landet. Enligt vår bedömning är det angeläget att staten för en medveten politik som stöder och stimulerar tillkomsten av sådana kulturcentra. I åtskilliga glesbygdskommuner torde frågan inte kunna lösas annat än i anknytning till respektive centralskolor. Detta kräver en ändring av nu gällande statsbi-dragsbestämmelser för skolväsendet.

Kultursociologiska undersökningar

En vidgad kultursociologisk forskning är en förutsättning för en effektiv kulturpolitik. De punktundersökningar som hittills gjorts har varit värdefulla men till sin omfattning otillräckliga som underlag för bedömanden av vilka åtgärder som är mest angelägna i det fortsatta arbetet för en vidgad kulturkonsumtion.

Enligt vår mening krävs en utökad kultursociologisk grundforskning. Av ekonomiska och personella skäl bör övervägas om icke samarbete kan etableras med de övriga nordiska länderna i en samnordisk forskningsinstitution.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer

I. att det nyinrättade kulturrådet i sitt utredningsarbete prioriterar

- a) bildkonstnärernas aktuella ekonomiska situation,
- b) konstnärsbelöningarnas konstruktion och reglerna för utdelningen,
- c) det statliga stödet till kommunerna för att stimulera till insatser för en förbättrad och allsidig kulturdistribution,
- d) åtgärder för att åstadkomma en vidgad kultursociologisk forskning och därvid överväger om samarbete kan etableras med de övriga nordiska länderna, samt

II. att riksdagen under punkten B 2 i statsverkspropositionen, bil. 10, utbildningsdepartementet, måtte besluta

a) att 120 konstnärsstipendier skall utgå under budgetåret 1969/70,

b) att till *Konstnärsbelöningar* för budgetåret 1969/70 anvisa ett med 35 000 kronor i förhållande till departementschefens förslag förhöjt förslagsanslag av 845 000 kronor.

Stockholm den 28 januari 1969

P. O. Sundman (cp)

Thorvald Källstad (fp)